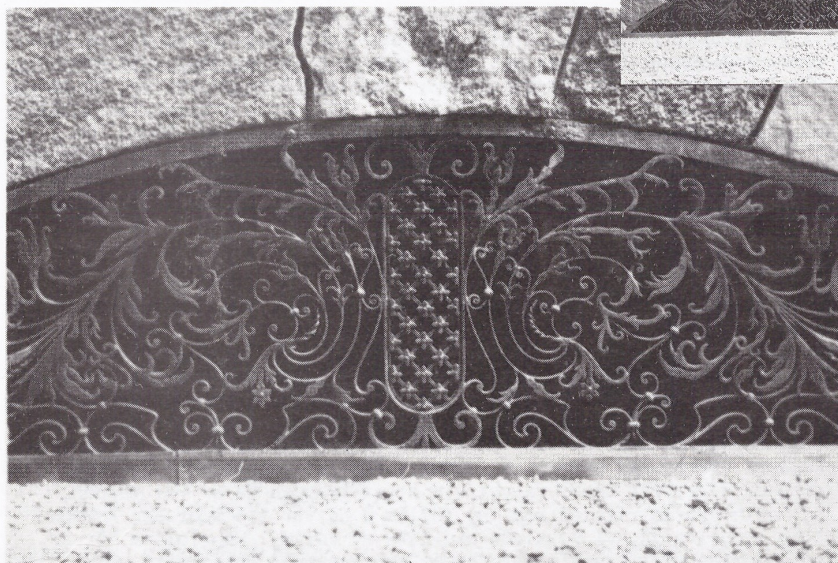

Konstsmide av J S Eriksson i Villa Jägra, Knivsta
Foto: S P

SMÉ-JERKER HOS MODINS I KNIVSTA - EN KONSTHANTVERKARE

Vi hade länge beundrat grindarna vid stora infarten till Säterdal och Jägra. De var i proportion och utformning beundransvärda. Vid villa Jägra finns verkliga rariteter, ja konstverk. Vilken fabrik har levererat allt detta, undrade vi. Jo, de är Smé-Jerker, eller som hans kristeliga dopnamn var, Johan Sigfrid Eriksson. Vi fick en pratstund, en ganska dryg sådan med Smé-Jerk.

De var en 81-årig proper elegant herre. Han tycktes kunna vara vad som helst; ingenjör, professor, men just nu en pedantisk egen hemhjälpare. Vi förrådade inte att vad han sade kanske skulle komma i tryck. Därför blev minnena och upplevelserna spontant berättade. Han var inget svårflirtat intervjuoffer.

Smé-Jerk berättar:

Ja ä född i Vittinge, farsan va sågare vid Lundqvist & Huddén. Som 12-åring blev ja torpardräng över hösten och vintern i Björnbo. De va te å börja klockan fem å lassa åv velassen. Vi körde ved från Hjulmyra skog.

De va lång väg ända mot Huddungegränsen, å mycke snö å kallt va de. Vi lasta färdigt vid landsvägen å så bar de iväg hemåt. Min gamla mährkratta hade svårt att hinna me bonns yngre häst. I en vilopaus åt vi massäck. Dottern å pigan hadde lagt i knäckebrö me smör på. Du må tro de smaka. I åttataget var vi hemma. Jäntorna hadde varmt gott käk färdigt. Oj va de va härligt. Som lön fick ja, utom mat å logi 6 kronor å ett par framförskodda stövlar. Efter någon mera plats kände jag att bondelivet inte var min kallelse. De blev i stället Ekströms Smide i Vittinge. De blev hela fem år, en slags Rakeltjänst för jag blev måg där så småningom.

Jag kände Fanny, blivande fru till min arbetsgivare framdeles.

Så ni var bekanta redan då? - Nja, hon va handlardotter, å ja var bara smehalva å knappt de så. Hos Ekströms hade jag två kronor i veckan men fick ju påökt tills jag vart för dyr. Storstaden hägrade. Svenssons Vagnfabrik, Riddargatan 40 antog mej fast ja inte hade något arbetsbetyg annat än från svärfar. Vi tillverkade "Stockholmskälkar" som då var efterfrågade, ja allt möjligt som ska vara i en växande stad. Lejonen vid Nordiska museet var också vår produkt. Nästa kondition blev vid Stockholms Hovslageri A-B.

Vi tillverkade räcken, ledstänger och prydnadssmidan till flera större hus, bl.a. Kronans Bageri och Stockholms Elverk vid Untraverken m.m.

År 1923 flyttade vi, hela familjen till Knivsta där vi blev fastrotade. Bröderna Modin blev min sista arbetsgivare.

De var en expanderande tidsepok. Allt vad transporter hette rationaliserades i de oändliga, tyckte vi. På Aford Chassie byggdes bussar, vi skarvade lastflaken till "giganterna", där de behövdes ännu kraftigare bärighet förlängdes kardanaxeln å monterades ett extra bärande och dragande hjulpar. Jag gjorde efter en ingenjör ritning ett nytt gengasaggregat. Men de blev för hett och smälte näranog. Så kom gummiåldern. Gummihjulsvagnar satte vi upp, alla skulle ha på en gång. Så kom traktorerna. Ekrarna skars av men Fordsons tunga framhjul måste vi svarva. Svetsningstekniken började så smått. Värre var det förut. Vi gjorde ståldetaljer till ramfundament hos sågbolaget. Fabrikören stod å titta på. Vi hade två ämmen, en i vardera härden. De gällde te å passa på tiondels sekunden, annars gick inte hetsen. De va hett som i h-te. Nu behöver ni inte frysa gubbar flinade fabrikörn. Hetsen lyckades finfint. De ska fabrikörn få erfara å de illa kvickt, grina ja, å nappa tag i hans arm å drog en fram mellan härdarna. Hu, u då! Här kan inte en vanlig människa vistas. Vi var knappast vanliga heller. Svetten lackade, sot och skit nästan skvätte om oss. - Vi var 40 man långa tider.

Villa Jägra skulle grundligt renoveras. De kom prover på gångjärn, låsskyltar, trapp och balkongräcken. Nej, inte ens de finaste av de bästa var gott nog. Sånt här får Sme-Jerker göra. En skicklig arkitekt ritade å ja smidde. - Men de magnifika pelarna och knopparna var väl fabriksfärdiga undrade jag. - De å ingenting svarvat eller fabriksfärdigt. Jag gjorde sänken ett på städet, det vitglöggade arbetsstycket på å sen de övre sänket ovanpå. Fjäderhammarn och vridning av arbetsstycket fick korrespondera. Sådana arbeten tog ja på ackord. Har du tittat på låsskyltarna? Där finns inga synliga skruvskallar. Muttrarna sitter ini urtaget för instickslåset försänkta. Knåpgöra. - Nå de vackra gallret under valvet vid stora trappan de är väl toppen, tyckte vi. - Åh, Modin gjorde ritning som jag följde å då var svetsmetoden kommen. Jag hade en duktig smehalva då, vi sysslade med lite av varje. Hänglampan här är helt handarbetad å dörren till transformatorhuset vid kyrkan å också mitt verk. Jag hade observerat den. Dess enkla strama linjer harmonierade väl med hästbindarnas oomkullrunkeliga stabilitet. Det blev även mig förunnat att göra min mångårige chef den sista tjänsten. Jag fick smida räcknet kring direktör Georg Modins sista vilorum.

Nå, har du varit mycket politiskt engagerad? - Inte ett dugg, ja har haft nog i mitt arbete. - Du har förstås skött din mathållning å varit mycke försiktig med bröd och potatis och framför allt undvikitt fett, fläsk och mjölk, som ju alltsammans har en förödande inverkan, särskilt då man passerat de 50 och 60. - Va tusan pratar du? Har du me läst den halvknasiga amerikaprofessorn, som nästan alla våra näringsskribenter jama efter. Skitsnack! Nej de ska ja säga dej. Enkel kost, bröd, potatis, sill å riktigt fett, salt fläsk de har varit min melodi, å minst en liter mjölk om dan, de har ja mått prima av i hela livet. Va skulle man annars leva åv? - Nu hade Sme-Jerker pratat sig varm och "gått upp i varv". En och annan "matare" pepprade språket och gav poäng.

Du har gjort lång tjänst vid Modins och kanske blivit extra belönad också? - Jodå, ja har fått både silver och guldmedalj, å Dir. Modin nämnda nå om att ja skulle komma i tidningen ett tag, men härefter lär de inte bli nå av.

Ja, vi har ju alla bra nu, visst har vi de. Mina gamla bekanta å de yngre me, alla är glada och vänliga, å unga fru Modin är näranog änglalik. Hon hejar å hälsar jämt, de gjorde dom allihop å Bertil me, när de var ute å släpa ris i parken.

Men du förstår nog inte, rösten darrade.

Man sitter ve fönstret å tittar. - Många går härförbi. - Alla har bråttom, ett mål, en uppgift. - Då kommer ensamhetskänslan. Aftonstämningen.

Ernst

